ФІНАНСУВАННЯ ПРОТИЕПІЗООТИЧНИХ ЗАХОДІВ В КРАЇНАХ ЄС. МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ

М. О. ЖУКОВСЬКИЙ, асистент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: nfvm@ukr.net

<https://doi.org/10.31548/dopovidi2018.06.024>

Анотація. У статті проаналізовано механізм фінансування і результативність протиепізоотичних заходів в Україні за останні п'ять років та система державного і недержавного фінансування проведення протиепізоотичних заходів, відшкодування власникам тварин наслідків епізоотій у країнах Європейського Союзу.

За три останні роки фінансування протиепізоотичних заходів в Україні було збільшено майже у 10 раз. Це свідчить про те, що у країні є розуміння проблеми та потенційних загроз від недофінансування заходів з боротьби із захворюванням тварин. Але аналіз даних щодо співвідношення бюджетних витрат на здійснення протиепізоотичних заходів із

вартістю української продукції тваринництва в ринкових цінах свідчить, що обсяг фінансування склав усього 0,06%, у країнах ЄС цей показник в середньому 0,74%.

Запропоновано зміни до системи фінансування протиепізоотичних заходів і відшкодування втрат власникам тварин для забезпечення епізоотичного благополуччя України, враховано досвід європейських країн, зокрема Німеччини, Польщі та Нідерландів, де фінансове навантаження рівномірно розподіляється між державою та власниками тварин, що забезпечує більш якісне і у повному обсязі виконання протиепізоотичних заходів.

Ключові слова:

протиепізоотичні заходи, епізоотії, компенсація, фінансування

Актуальність та постановка проблеми. На сьогодні в окремих регіонах країни виникають вогнища захворювань тварин на африканську чуму свиней, туберкульоз, лейкоз, бруцельоз та інші хвороби, небезпечні для людей і тварин. Існує також реальна загроза занесення з за кордону

збудників особливо небезпечних хвороб тварин, наприклад ящуру. Тому, необхідне проведення комплексного дослідження державного регулювання проведення протиепізоотичних заходів, механізму компенсації наслідків спалаху інфекційних хвороб, а також

Жуковський М. О.

компенсація власникам тварин у разі їх знищення.

Проблемами державного регулювання в галузі ветеринарної медицини, ефективності протиепізоотичних заходів, пошуком дієвих шляхів ліквідації спалахів інфекційних хвороб тварин займалися наступні вчені: В. Величко, П. Вербицький, В. Власов, О. Гаврилук, В. Довгань, Ю. Косенко, В. Недосєков, П. Музика, А. Ображей та інші.

Недостатньо дослідженими залишаються питання державного регулювання ефективності та фінансування протиепізоотичних заходів, а головне, не розроблено альтернативних механізмів фінансування збитків отриманих власниками тварин у разі знищення поголів'я. Залишаються гострими питання відшкодування втрат від знищення тварин власникам.

Мета дослідження – проаналізувати механізм фінансування і результативність протиепізоотичних заходів в Україні та систему державного і недержавного фінансування проведення протиепізоотичних заходів, відшкодування власникам тварин наслідків епізоотій у країнах Європейського Союзу. Запропонувати зміни до системи фінансування протиепізоотичних заходів і

відшкодування втрат власникам тварин для забезпечення епізоотичного благополуччя України.

Результати дослідження та їх обговорення. Заходи щодо профілактики, локалізації, ліквідації хвороб тварин, лабораторно-діагностичні дослідження, створення необхідного резерву біологічних, дезінфікуючих препаратів та інше, здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України [2].

Фінансування протиепізоотичних заходів здійснюється як у вигляді прямого фінансування, так і шляхом централізованого постачання ветеринарних та імунобіологічних препаратів. Розпорядником коштів державного бюджету є Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів.

Відповідно до розпорядження Кабінету міністрів України від 6 квітня 2016 р. № 260-р «Питання Державної служби з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів» [8] Держпродспоживслужба офіційно розпочала роботу і приступила до виконання своїх функцій.

Для повноцінного проведення протиепізоотичних заходів в Україні потрібні три складові – висококваліфіковані спеціалісти ветеринарної медицини, законодавча

Жуковський М. О.

база і належне фінансування. Слід зауважити, що останніми роками недофінансування протиєпізоотичних заходів було систематичним, що не давало змоги компетентному органу виконувати свої функції в рамках плану протиєпізоотичних заходів і, як наслідок, ми отримали напружену епізоотичну ситуацію в країні по деяким хворобам. Частина з них з'явилась в нас вперше, але досить швидко поширилась на всю територію країни (африканська чума свиней), інша частина це давно відомі нам хвороби, але за низького рівня фінансування протиєпізоотичних заходів збільшилась кількість спалахів цих хвороб.

Так, у 2013 р. на протиєпізоотичні заходи та участь в Міжнародному епізоотичному бюро було виділено 80,830 млн грн (31,7% потреби), у 2014 р. – 48,730 млн грн (16,8%), у 2015 р. – 90,039 млн грн (22,3%). Критичним став 2016 рік, фінансування становило всього 52,86 млн грн. «Для порівняння: така невелика країна, як Македонія у 2016 році витратила чотири мільйони євро лише на боротьбу з нодулярним дерматитом. Можете порівняти масштаб фінансування. Зрозуміло, що без наявності ефективної вакцинації боротися із хворобами складно» - відзначив Володимир Лапа, голова Держпродспоживслужби [4].

Поступово ситуація починає поліпшуватись, так у 2017 році фінансування протиєпізоотичних заходів вже склало 113,65 млн грн (31,43% потреби). В поточному році для виконання плану протиєпізоотичних заходів з профілактики основних інфекційних і паразитарних хвороб тварин в Україні виділено 687,195 млн грн. [6], рекордна сума для нашої країни. На діагностичні дослідження передбачено 119,05 млн грн, в тому числі діагностика туберкульозу, бруцельозу та сапу; на лікувально-профілактичні заходи спрямовано 537,28 млн грн (сибірка, КЧС, хв. Ньюкасла), парантеральну імунізацію домашніх тварин та пероральну імунізацію диких м'ясоїдних тварин проти сказу. Передбачено створення резервного фонду вакцин проти ящуру та заразного вузликового дерматиту ВРХ, відповідно 500 тис. доз і 150 тис. доз. Ще 22,1 млн грн будуть використані на придбання дезінфікуючих та інсекто-акарицидних засобів.

Позитивні зрушення в питаннях фінансування протиєпізоотичних заходів суттєві, але аналіз даних щодо співвідношення бюджетних витрат на здійснення протиєпізоотичних заходів із вартістю української продукції тваринництва в ринкових цінах за період 2013-2016 роки включно

Жуковський М. О.

свідчить, що обсяг фінансування склав усього 0,06%. Для порівняння слід зауважити, що відповідний показник в Євросоюзі становить 0,74%, в Австралії – 0,74%, у Канаді – 0,37%, Ісландії – 1,66%, Ізраїлі – 0,66%, Японії – 0,45%, Республіці Корея – 0,44%, Мексиці – 0,48%, Норвегії – 1,97%, Новій Зеландії – 1,12%, Туреччині – 0,18%, США – 0,86% [3].

Тому, на нашу думку, треба шукати альтернативні джерела для збільшення фінансування поточних та оперативних протиепізоотичних заходів і для компенсації власникам за знищених тварин. Доцільним буде поглянути на досвід країн ЄС, де започаткування перших виплат за знищених тварин повертає нас в далекий 1711 рік, коли в Європі був спалах чуми ВРХ, а вже у 1765 році було створено перше страхове товариство на державній основі, що займалося страхуванням тварин. Відповідно, трьохсотлітній досвід фінансування протиепізоотичних заходів і сплати компенсацій призвів до формування дієвої системи. [5]

Наприклад, в ЄС фонд фінансування протиепізоотичних заходів від десяти найбільш поширених хвороб тварин і птиці у 2015 році склав 147,317 млн євро, у 2016 р. – 156,523 млн євро, а у 2017 р. – 149,790 млн євро. Можемо порівняти ситуацію з

фінансуванням в Україні, де у 2017 було виділено всього близько 3,5 млн євро на всі протиепізоотичні заходи в цілому.

У Польщі, свого часу, власники господарств не зовсім правильно рахували витрати на вирощування свиней. Звичайно, основним показником витрат є вартість кормів, які складають у собівартості понад 75%. При цьому кошти на «ветеринарні витрати» знаходяться лише на рівні 4%. І як показує практика, власники при оптимізації витрат часто намагались урізати фінансування ветеринарних заходів (профілактику інфекційних хвороб, дезінфекцію тощо) [1]. При цьому «так звана економія» часто призводила до спалахів інфекційних хвороб та падежу тварин, що призводило до значно більших збитків ніж зекономлені пару відсотків на утримання свиней. Тому останні десять років в Польщі популярна наступна концепція: досягти вищої ефективності свинарства за рахунок збереження здоров'я тварини. Тобто самі власники тварин знайшли резерви для збільшення фінансування ветеринарних заходів, дотримання на тваринницькій фермі усіх правил біологічної безпеки, розширили список інфекційних хвороб проти яких проводиться профілактичне щеплення і все це без зниження

Жуковський М. О.

рентабельності. Дійсно, правду кажуть: було б бажання, а можливості завжди знайдуться.

У Німеччині та Нідерландах існує декілька джерел фінансування протиепізоотичних заходів та компенсацій при епізоотіях:

1. фінансування за рахунок бюджету Європейського Союзу;
2. фінансування за рахунок коштів державного бюджету;
3. спільні фонди державно-приватного фінансування законодавчо закріплені;
4. фонди обов'язкового страхування;
5. фонди добровільного страхування;
6. схеми, що не закріплені законодавчо;
7. різні добровільні фонди.

Зрозуміло, що фінансування з боку ЄС та державного бюджету буде присутнє в будь-якому випадку, але майже всі власники тварин користуються фондами державно-приватного фінансування. Наразі у Німеччині та Нідерландах в усіх землях створені протиепізоотичні каси, правовий механізм функціонування яких прописаний в Законі «Про здоров'я тварин». Передбачено відшкодування в наступних випадках:

- 1) втрати тварин через епізоотії, коли є офіційний припис щодо

примусового забою або знищення тварин;

- 2) падіж тварин під час епізоотій;

- 3) витрати пов'язані з примусовим забоєм та утилізацією трупів, туш;

- 4) втрати тварин під час проведення протиепізоотичних заходів, таких як вакцинації, відбір проб, додаткові дослідження, а також аборти внаслідок проведення вище зазначених заходів.

Протиепізоотична каса – це суспільна державна установа, яка бере на себе відшкодування власникам тварин, збір членських внесків та фінансування протиепізоотичних заходів. Наприклад, у Нижній Саксонії членами протиепізоотичної каси є близько 105 тис власників тварин. Керівництво протиепізоотичною касою здійснюється наступним чином:

- 1) Адміністративна рада, до складу якої входять представники сільського господарства, представники міністерства, представники районного зібрання землі.

- 2) Президія, до складу якої входять представники сільського господарства, представники Міністерства, керівник.

- 3) Керівництво: керівник (ветеринарний лікар), заступник керівника (ветеринарний лікар).

- 4) Адміністрація: ветеринарні лікар (дві особи), юристи (дві особи),

Жуковський М. О.

співробітники адміністрації (23 особи).

За рахунок протиепізоотичних кас фінансуються наступні заходи:

- відшкодування за тварин, що загинули або були вимушено забиті;
- сплата витрат, що пов'язані з вимушеним забоєм, очищенням та дезінфекцією;
- дотації за втрату тварин за певних епізоотій;
- дотації на вакцини, вакцинації, відбір проб, діагностику;
- вушні бірки та ідентифікацію тварин;
- 60 % витрат, що пов'язані з утилізацією туш;
- логістика у випадку кризового менеджменту та примусового забою;
- банки вакцин ;
- додаткові дослідження;

Також, до повноважень протиепізоотичної каси входить програма моніторингу (відбір проб та дослідження) таких інфекційних хвороб як класична чума свиней, африканська чума свиней, хвороба Ауєскі, лейкоз, бруцельоз, пташиний грип.

Від власників тварин, що користуються послугами таких установ, потрібно виконання наступних вимог:

1. достовірні інформація про кількість тварин;

2. правильна та своєчасна сплата внесків;

3. суворе дотримання вимог законодавства, у разі значних порушень законодавства і вимог вони втрачають право на компенсацію, якщо незначне порушення – часткова компенсація.

Власники тварин повинні один раз на рік сплачувати внески в залежності від виду тварин. Дана сума буде різною і залежить від країни та регіону, але слід зазначити, що протягом останніх років сума внесків завдяки стабільній епізоотичній ситуації постійно зменшується. В середньому внески такі: ВРХ 5,50; свиня 0,80; вівця, коза 1,10; кінь 2,50; птиця: бройлер на відгодівлі 0,03, курка-несучка 0,045, індик 0,35, індичка 0,09, індиченя 0,03, качка 0,09, гуска 0,2 €.

Висновки і перспективи. За три останні роки фінансування протиепізоотичних заходів в Україні було збільшено майже в 10 раз. Це свідчить про те, що у країні є розуміння проблеми та потенційних загроз від недофінансування заходів з боротьби з захворюванням тварин. Держпродспоживслужба поступово переймає досвід інших країн. Так, поширення епізоотій створило потребу у висококваліфікованих фахівцях, які вміють їх ліквідовувати і в планах служби залучати

Жуковський М. О.

ліцензованих лікарів, шляхом укладання договорів з ними, до протиепізоотичних кампаній на платній основі.

Набув чинності наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 12.04.2017 № 207 «Про затвердження форми Акта про вилучення сільськогосподарських тварин з метою їх знищення або забою при ліквідації особливо небезпечних (карантинних) хвороб» [7], відповідно якого розмір компенсації за знищених тварин визначається органами місцевого самоврядування на основі комісійних актів про вилучення тварин, які склалися у довільній формі, враховуючи середню ціну на худобу або птицю, що склалася в регіоні.

Але всі ці зміни лише початок переходу до дієвої і ефективної

Список використаних джерел

1. Досвід Польщі у боротьбі із респіраторними хворобами та африканською чумою свиней / Журнал «Агроеліта» Від 21.04.2017 р. URL:

<http://agroprod.biz/2017/04/21/dosvid-polschi-u-borotbi-iz-respiratornymy-hvorobamy-ta-afrykanskoju-chumoyu-svynej/>

2. Закон України про ветеринарну медицину, редакція від 10.04.2015 – URL:

<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2498-12>

системи фінансування протиепізоотичних заходів, тому, досвід європейських країн, зокрема Німеччини, та Нідерландів є досить дієвою альтернативою, де фінансове навантаження рівномірно розподіляється між державою та власниками тварин, що забезпечує більш якісне і у повному обсязі виконання протиепізоотичних заходів. Також, слід звернути увагу на підхід польських колег, що змусить тваринницькі комплекси, великі господарства за рахунок власних резервів збільшити видатки на ветеринарні заходи. Сплачуючи навіть незначні внески за тварину, власники будуть більш прискіпливо відноситись до обов'язкових протиепізоотичних заходів та контролювати повноту їх виконання, а не сприймати їх як нікому непотрібну формальність.

3. За два роки фінансування протиепізоотичних заходів в Україні може бути збільшено в 10 разів / Урядовий портал від 10 жовтня 2017 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/250335092>

4. Збільшення фінансування протиепізоотичних заходів дозволить Держпродспоживслужбі закрити найбільш критичні проблеми, - В.Лапа / Офіційний сайт Держпродспоживслужби від 01.02.2017. URL:

http://www.consumer.gov.ua/News/1814/Zbilshennya_finansuvannya_protiepizootichnikh_zakhodiv_dozvolit_Derzhprod

Жуковський М. О.

[spozhivsluzhbi zakriti naybilsh kritich ni problemi, - V-Lapa](#)

5. Др. Урсула Гердес. Система протиєпізоотичних кас. / Німецько-український агрополітичний діалог від 11.11.2015 URL: http://apd-ukraine.de/images/201511.11_Besuch_Delegation_Ukraine_2015_11_Tierseuchenkasse_UA.pdf

6. Інтерв'ю першого заступника Голови Держпродспоживслужби Андрія Жука Всеукраїнській газеті «Здоров'я тварин і ліки», №4, квітень 2018 року / Урядовий портал від 12 квітня 2018 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/intervyu-pershogo-zastupnika-golovi-derzhprodspozhivsluzhbi-andriya-zhukavseukrayinskij-gazeti-zdorovya-tvarin-i-liky-4-kviten-2018-roku>

7. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 12.04.2017 № 207 «Про затвердження форми Акта про вилучення сільськогосподарських тварин з метою їх знищення або забою при ліквідації особливо небезпечних (карантинних) хвороб». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0584-17>

8. Розпорядження Кабінету міністрів України від 6 квітня 2016 р. № 260-р «Питання Державної служби з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/260-2016-%D1%80>

References

1. Dosvid Polshchi u borotbi iz respiratornymy khvorobamy ta afrykanskoïu chumoiu svynei / Zhurnal «Ahroelita» Vid 21.04.2017 r. - URL:

<http://agroprod.biz/2017/04/21/dosvid-polschi-u-borotbi-iz-respiratornymy-hvorobamy-ta-afrykanskoïu-chumoiu-svynej/>

2. Zakon Ukrainy pro veterynarnu medytsynu, redaktsiia vid 10.04.2015 – URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2498-12>

3. Za dva roky finansuvannia protyepizootychnykh zakhodiv v Ukraini mozhe buty zbilsheno v 10 raziv / Uriadovyi portal vid 10 zhovtnia 2017 roku. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/250335092>

4. Zbilshennia finansuvannia protyepizootychnykh zakhodiv dozvolit Derzhprodspozhyvsluzhbi zakryty naibilsh krytychni problemy, - V.Lapa / Ofitsiinyi sait Derzhprodspozhyvsluzhby vid 01.02.2017. URL: http://www.consumer.gov.ua/News/1814/Zbilshennya_f finansuvannya_protiepi_zootychnykh_zakhodiv_dozvolit_Derzhprodspozhivsluzhbi_zakriti_naybilsh_kritich_ni_problemi, - V-Lapa

5. Dr. Ursula Herdes. Systema protyepizootychnykh kas. / Nimetsko-ukrainskyi ahropolitychnyi dialoh vid 11.11.2015 URL: http://apd-ukraine.de/images/201511.11_Besuch_Delegation_Ukraine_2015_11_Tierseuchenkasse_UA.pdf

6. Interviu pershoho zastupnyka Holovy Derzhprodspozhyvsluzhby Andriia Zhuka Vseukrainskii hazeti «Zdorov'ia tvaryn i liky», №4, kviten 2018 roku / Uriadovyi portal vid 12 kvitnia 2018 roku. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/intervyu-pershogo-zastupnika-golovi-derzhprodspozhivsluzhbi-andriya-zhuka->

Жуковський М. О.

vseukrayinskij-gazeti-zdorovya-tvarin-i-lik-4-kviten-2018-roku

7. Nakaz Ministerstva ahrarno polityky ta prodovolstva Ukrainy vid 12.04.2017 № 207 «Pro zatverdzhennia formy Akta pro vyluchennia silskohospodarskykh tvaryn z metoiu yikh znyshchennia abo zaboiu pry likvidatsii osoblyvo nebezpechnykh (karantynnykh) khvorob». URL:

ФИНАНСИРОВАНИЕ

ПРОТИВОЭПИЗООТИЧЕСКИХ МЕРОПРИЯТИЙ В СТРАНАХ ЕС. ВОЗМОЖНОСТИ ДЛЯ УКРАИНЫ

М. О. Жуковский

Анотация. В статье проанализирован механизм финансирования и результативность противоэпизоотических мероприятий в Украине за последние пять лет и система государственного и негосударственного финансирования проведения противоэпизоотических мероприятий, возмещение владельцам животных последствий эпизоотий в странах Европейского Союза.

За три последних года финансирование противоэпизоотических мероприятий в Украине было увеличено почти в 10 раз. Это свидетельствует о том, что в стране есть понимание проблемы и потенциальных угроз от недофинансирования мероприятий по борьбе с заболеванием животных. Но анализ данных о соотношении бюджетных расходов на осуществление противоэпизоотических мероприятий по стоимости украинской продукции животноводства в рыночных ценах свидетельствует, что объем

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z058-4-17>

8. Rozporiadzhennia Kabinetu ministriv Ukrainy vid 6 kvitnia 2016 r. № 260-r «Pytannia Derzhavnoi sluzhby z pytan bezpechnosti kharchovykh produktiv ta zakhystu spozhyvachiv». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/260-2016-%D1%80>

финансирования составил всего 0,06%, в странах ЕС этот показатель в среднем 0,74%.

Предложены изменения в систему финансирования противоэпизоотических мероприятий и ущерба владельцам животных для обеспечения эпизоотического благополучия Украины, учтен опыт европейских стран, в частности Германии, Польши и Нидерландов, где финансовая нагрузка равномерно распределяется между государством и владельцами животных, что обеспечивает более качественное и в полном объеме выполнение противоэпизоотических мероприятий.

Ключевые

слова:

противоэпизоотические мероприятия, эпизоотии, компенсация, финансирование

FINANCING OF ANTIEPIZOOTIC MEASURES IN THE EU COUNTRIES. OPPORTUNITIES FOR UKRAINE

M. O. Zhukovskyi

Abstract. The article analyzes the mechanism of financing and effectiveness of antiepzootic measures in Ukraine over the last five years and the system of

Жуковський М. О.

state and non-state financing of antiepidemic measures, compensation to animal owners of the consequences of epidemic diseases in the countries of the European Union.

Over the last three years, funding anti-epidemic measures in Ukraine has been increased almost 10 times. This indicates that the country has an understanding of the problem and potential threats from underfinancing of animal disease control measures. But analysis of the data on the ratio of budget expenditures to the implementation of antiepidemic measures with the cost of Ukrainian livestock products at market prices indicates that the amount of financing was only 0.06%, in the EU countries this figure is on average 0.74%.

Proposed changes to the system of financing antiepidemic measures and compensation of losses to animal owners to ensure the epidemic well-being of Ukraine, taking into account the experience of European countries, in particular Germany, Poland and the Netherlands, where the financial burden is evenly distributed between the state and the owners of animals, which ensures a more qualitative and full implementation of antiepidemic measures.

Keywords: *anti-epidemic measures, epidemic diseases, compensation, funding*